QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

Azərbaycanda tələbələr üçün pulsuz ali təhsil modelinin tətbiqi mümkündürmü?

4

Seriallar tərbiyə və davranış modelinə necə təsir edir?

6

SƏS

№ 060 (7470)

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

11 avqust 2026-cı il.
Qiyməti 1 manat

Vaşinqton düsturu

2

Azərbaycan xanımının qəhrəmanlıq hekayəsi

6

Estetik cərrahiyyənin sərhədləri: müalicə, gözəllik və dini baxış

8

Vaşinqtondan Bakıya BAXIŞ – mühüm tərəfdaş və vacib oyunçu...

5

Emal sənayesi bizə nə verir: xəstəlik, yoxsa seçim?

7

İynə saplamağı öyrənin, qızlar!

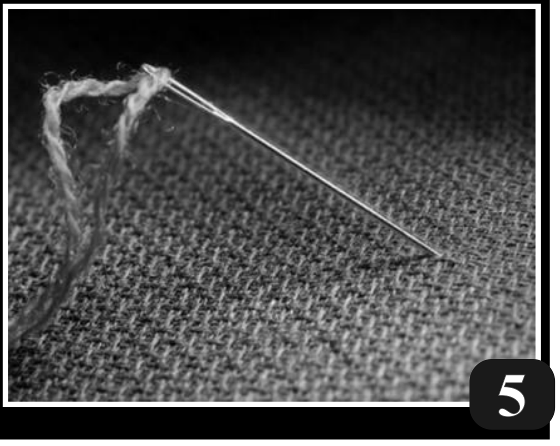

5

Vaşinqton düsturu

Sülh, strateji tərəfdaşlıq və Azərbaycanın yüksələn rolu

Bəzən bir masa arxasında atılan imza illərlə davam edən qarşıdurmalardan daha güclü təsir yarada bilir. Vaşinqton görüşü də məhz Azərbaycanın diplomatik gündəmini gücləndirən, ABŞ ilə tərəfdaşlıq münasibətlərinə yeni dinamika qazandıran və regionda sülh ümidlərini artıran mühüm siyasi hadisə kimi yadda qalıb.

Bəhruz Quliyev,
"Səs" qəzetinin Baş redaktoru

Tarixdə elə hadisələr var ki, onların əsl əhəmiyyəti zaman keçdikcə daha aydın görünür. Bir il əvvəl Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin paraflanması da məhz belə hadisələrdən biridir. Həmin gün təkcə iki ölkə arasında münasibətlərin normallaşmasına doğru mühüm addım atılmadı. Əslində, Cənubi Qafqazın gələcək siyasi arxitekturasının konturları cızıldı, Azərbaycanın xarici siyasətində yeni diplomatik uğur təsdiqləndi və Bakı ilə Vaşinqton arasında münasibətlərin yeni mərhələsinin əsası qoyuldu.

Uzun illər beynəlxalq vasitəçilərin təşəbbüsləri nəticəsiz qalırdı. Münaqişənin həlli ilə bağlı müxtəlif platformalarda çoxsaylı görüşlər keçirilsə də, real nəticə əldə olunmurdu. 2020-ci ildə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməsindən sonra isə regionda tamamilə yeni geosiyasi reallıq yarandı. Artıq sülh danışıqları qalib və məğlub tərəflərin deyil, iki suveren dövlətin gələcək münasibətlərinin necə qurulacağı ətrafında aparılırdı. Bu reallığı qəbul edən beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən ABŞ da Cənubi Qafqaz siyasətini yeni şəraitə uyğun formalaşdırmağa başladı.

Vaşinqton görüşü məhz bu dəyişikliklərin siyasi ifadəsi idi. Paraflanan sənəd tərəflərin sülh iradəsini nümayiş etdirməklə yanaşı, beynəlxalq ictimaiyyətə də mühüm mesaj verdi: Cənubi Qafqaz artıq münaqişə məkanı deyil, əməkdaşlıq regionuna çevrilə bilər.

Bu prosesdə Azərbaycanın mövqeyi xüsusi diqqət çəkir. Rəsmi Bakı hərbi qələbəni diplomatik üstünlüyə çevirməyi bacardı. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən ardıcıl xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan sülh gündəliyini özü müəyyən edən dövlətə çevrildi. Əgər əvvəllər beynəlxalq təşkilatlar regionla bağlı qərarlar qəbul edirdilərsə, bu gün artıq onlar Bakının təqdim etdiyi reallıqları nəzərə almağa məcburdurlar.

Vaşinqton görüşünün ikinci mühüm nəticəsi Azərbaycan-ABŞ münasibətlərində yaranan yeni dinamika oldu. Son illərdə müxtəlif səbəblərdən ikitərəfli münasibətlərdə müəyyən soyuqluq hiss olunsa da, geosiyasi maraqlar göstərdi ki, Bakı ilə Vaşinqton arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi hər iki tərəfin maraqlarına cavab verir.

Bu gün ABŞ Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfəni yüksək qiymətləndirir. Avropanın enerji mənbələrinin şaxələndirilməsində Azərbaycanın rolu getdikcə artır. Bununla yanaşı, Orta Dəhlizin inkişafı, Xəzər hövzəsinin tranzit imkanları, rəqəmsal kommunikasiya layihələri və Mərkəzi Asiya ilə Avropanı birləşdirən yeni logistika marşrutları Azərbaycanın strateji əhəmiyyətini daha da yüksəldib. Vaşinqton bunu görür və Azərbaycanla münasibətlərini məhz bu yeni geosiyasi reallıqlar fonunda qurmağa çalışır.

Əlbəttə, qarşıda hələ də ciddi çağırışlar qalır. Sülh müqaviləsinin tam imzalanması, kommunikasiyaların açılması, qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi və regionda davamlı təhlükəsizlik sisteminin qurulması zaman tələb edən prosesdir. Lakin son bir ilin təcrübəsi göstərdi ki, artıq geri dönüş yoxdur. Cənubi Qafqaz yeni mərhələyə qədəm qoyub və bu mərhələnin əsas müəlliflərindən biri Azərbaycandır.

Azərbaycan diplomatiyasının mühüm üstünlüyü ondan ibarətdir ki, ölkə heç bir geosiyasi blokun alətinə çevrilmədən, milli maraqlarını əsas götürərək çoxtərəfli əməkdaşlıq siyasəti yürüdür. Türkiyə ilə strateji müttəfiqlik, Avropa İttifaqı ilə enerji tərəfdaşlığı, Mərkəzi Asiya ilə inteqrasiya, İslam dünyasında fəal mövqe və ABŞ-la yeni əməkdaşlıq formatı Bakının balanslaşdırılmış xarici siyasətinin uğurlu nəticələridir.

Bir il əvvəl Vaşinqtonda keçirilən mərasim bu baxımdan yalnız diplomatik protokol tədbiri deyildi. O, yeni geosiyasi reallığın beynəlxalq səviyyədə qəbulunun rəmzinə çevrildi. Bu gün həmin hadisəyə nəzər salarkən aydın görünür ki, Azərbaycan artıq regional proseslərin iştirakçısı deyil, onların istiqamətini müəyyən edən əsas aktorlardan biridir.

Vaşinqtondan başlanan strateji dönüş

ABŞ Prezidenti Donald Trampın iştirakı ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın iştirak etdiyi görüşdə sülh sazişinin razılaşdırılmış mətninin paraflanması regionun gələcəyinə dair yeni siyasi iradənin nümayişi oldu. Həmin gün əldə olunan razılaşmalar isə yalnız Bakı ilə İrəvan arasındakı münasibətləri deyil, Azərbaycan–ABŞ əlaqələrinin də strateji məzmununu dəyişdirdi.

Vaşinqton sammiti göstərdi ki, 2020-ci ildən sonra yaranmış yeni reallıqlar artıq beynəlxalq siyasətin ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam təmin etməsindən sonra regionda qüvvələr nisbəti dəyişdi, sülh gündəliyinin müəllifi isə məhz Bakı oldu.

Yeni strateji tərəfdaşlığın təməli

Vaşinqton görüşünün ən mühüm nəticələrindən biri ABŞ ilə Azərbaycan arasında Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyasının hazırlanması üçün Birgə İşçi Qrupunun yaradılması barədə razılıq idi. Bu qərar iki ölkə münasibətlərinin klassik enerji əməkdaşlığı çərçivəsindən çıxaraq təhlükəsizlik, müdafiə, yüksək texnologiyalar, nəqliyyat-kommunikasiya, rəqəmsal iqtisadiyyat və regional sabitlik kimi istiqamətləri də əhatə edən yeni mərhələyə keçdiyini göstərdi.

Ardı Səh. 3

Vaşinqton düsturu

Əvvəli-Səh-2

Əslində, Vaşinqton Azərbaycanın uzun illər həyata keçirdiyi balanslaşdırılmış xarici siyasətin nəticəsini qəbul etmiş oldu. ABŞ artıq Azərbaycanı yalnız Xəzər enerji resurslarının ixracatçısı deyil, Avropa ilə Mərkəzi Asiyanı birləşdirən strateji körpü, Orta Dəhlizin əsas iştirakçısı və Cənubi Qafqazın təhlükəsizlik arxitekturasının aparıcı aktoru kimi qiymətləndirir.

907-ci düzəliş: siyasi simvolizmdən strateji qərara

Vaşinqton sammitində ən çox diqqət çəkən qərarlardan biri ABŞ Prezidentinin "Azadlığa Dəstək Aktı"nın 907-ci düzəlişinin tətbiqinə dair məhdudiyyətlərin dayandırılması barədə qərarı oldu. Bu düzəliş 1992-ci ildə Azərbaycanın ağır müharibə şəraitində olduğu dövrdə qəbul edilmiş və uzun illər Bakı tərəfindən ədalətsiz siyasi qərar kimi qiymətləndirilmişdi.

2002-ci ildən etibarən ABŞ prezidentləri milli təhlükəsizlik maraqlarını əsas gətirərək həmin məhdudiyyətlərin tətbiqini hər il dayandırmaq səlahiyyətindən istifadə etsələr də, Vaşinqton sammitində verilən qərar xüsusi siyasi məna daşıyırdı. Prezident İlham Əliyev də bunu iki ölkə münasibətlərində yeni etimad mühitinin göstəricisi kimi dəyərləndirmişdi.

Bu addım faktiki olaraq ABŞ administrasiyasının Azərbaycanın regional təhlükəsizlikdə oynadığı rolu və strateji əhəmiyyətini açıq şəkildə etiraf etməsi kimi qiymətləndirilə bilər.

TRIPP – yeni geoiqtisadi xəritənin açarı

Vaşinqton razılaşmalarının ən mühüm iqtisadi elementlərindən biri TRIPP (Trump Route for International Peace and Prosperity) təşəbbüsü oldu. Layihənin məqsədi Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvanla birləşdirən, Ermənistan ərazisindən keçən beynəlxalq nəqliyyat marşrutunun yaradılması və onun beynəlxalq idarəetmə mexanizmləri əsasında fəaliyyət göstərməsidir.

Bu layihə yalnız Azərbaycan üçün deyil, bütün region üçün yeni iqtisadi imkanlar açır. Orta Dəhlizin mühüm hissəsinə çevriləcək marşrut Avropa ilə Mərkəzi Asiya arasında yükdaşımaların sürətini artıracaq, yeni investisiyaları cəlb edəcək və Cənubi Qafqazı qlobal logistika sisteminin əsas həlqələrindən birinə çevirəcək.

İlham Əliyev–Donald Tramp dialoqu

Son bir ildə Prezident İlham Əliyevlə ABŞ Prezidenti Donald Tramp arasında formalaşan siyasi dialoq da münasibətlərin yeni keyfiyyət mərhələsinə keçdiyini göstərir. Qarşılıqlı məktublar, telefon danışığı və Vaşinqton görüşündə keçirilən müzakirələr göstərdi ki, iki ölkə arasında artıq yalnız regional məsələlər deyil, qlobal enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat marşrutları və iqtisadi əməkdaşlıq da prioritet mövzulardır.

Diplomatik praktikada dövlət başçıları arasında davamlı siyasi dialoq tərəfdaşlığın institusional xarakter aldığını göstərən əsas göstəricilərdən hesab olunur.

ABŞ nümayəndələrinin Bakıya səfərləri

Vaşinqton sammitindən sonra ABŞ administrasiyasının yüksək səviyyəli nümayəndələrinin Bakıya səfərlərinin intensivləşməsi də yeni mərhələnin göstəricisidir. Bu səfərlər zamanı enerji əməkdaşlığı, təhlükəsizlik, müdafiə sənayesi, rəqəmsal iqtisadiyyat, süni intellekt, kritik infrastrukturun qorunması və nəqliyyat layihələri müzakirə olunub.

Bu təmaslar göstərir ki, Vaşinqton Azərbaycanı regionun əsas tərəfdaşı kimi görür və uzunmüddətli strateji əməkdaşlıq modelinin formalaşdırılmasına çalışır.

Sülh gündəliyinin müəllifi – Bakı

Son beş ildə regionda baş verən hadisələr bir mühüm həqiqəti ortaya qoydu: Azərbaycan artıq hadisələrə reaksiya verən dövlət deyil, prosesləri formalaşdıran dövlətdir. Məhz Bakı sülh müqaviləsinin əsas prinsiplərini – dövlətlərin suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qarşılıqlı tanınması, sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası, bir-birinə qarşı ərazi iddialarından imtina, güc tətbiq etməmək öhdəliyi və kommunikasiyaların açılmasını irəli sürdü. Bu prinsiplər sonradan aparılan bütün danışıqların əsasını təşkil etdi və beynəlxalq vasitəçilər tərəfindən də qəbul olundu.

"Sülhə məcburetmə" konsepsiyası

Azərbaycanın son illərdə həyata keçirdiyi siyasət beynəlxalq münasibətlərdə "sülhə məcburetmə" yanaşmasının regional nümunəsi kimi də qiymətləndirilir. 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi və 2023-cü ildə həyata keçirilən lokal antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycanın beynəlxalq hüquqa əsaslanan suverenliyi tam bərpa edildi. Bundan sonra Bakı hərbi mərhələni başa çatdıraraq diplomatik mərhələyə keçdi və regionun gələcəyini əməkdaşlıq üzərində qurmağa başladı.

Bu yanaşmanın mahiyyəti ondan ibarət idi ki, davamlı sülh yalnız beynəlxalq hüququn təmin olunmasından sonra mümkün ola bilər. Məhz buna görə də bu gün Cənubi Qafqazda müharibə deyil, iqtisadi inteqrasiya, nəqliyyat marşrutları və regional əməkdaşlıq əsas gündəlik mövzusuna çevrilib.

Yeni təhlükəsizlik arxitekturası

Vaşinqton sammitindən sonra formalaşan proseslər göstərir ki, Cənubi Qafqaz tədricən geosiyasi rəqabət məkanından geoiqtisadi əməkdaşlıq platformasına çevrilir. Azərbaycan bu yeni modeldə enerji təhlükəsizliyinin təminatçısı, Orta Dəhlizin aparıcı dövləti, Xəzər regionunun logistika mərkəzi və regional təhlükəsizliyin əsas sütunu kimi çıxış edir. Məhz buna görə ABŞ, Avropa İttifaqı, Türkiyə və Mərkəzi Asiya dövlətlərinin maraqları getdikcə daha çox Bakı üzərində kəsişir.

Bir il əvvəl Vaşinqtonda atılan addımlar artıq diplomatik tarixə çevrilib. Bu gün həmin hadisəyə nəzər salarkən aydın görünür ki, söhbət təkcə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sənədinin paraflanmasından getmirdi. Həmin gün Azərbaycan–ABŞ münasibətlərində yeni strateji tərəfdaşlığın təməli qoyuldu, Cənubi Qafqazın təhlükəsizlik modelinin konturları müəyyənləşdi və Azərbaycanın regional liderliyi beynəlxalq səviyyədə daha geniş şəkildə qəbul edildi.

Azərbaycan sübut etdi ki, XXI əsrdə güclü dövlət yalnız hərbi qələbə qazanan deyil, həmin qələbəni dayanıqlı sülhə, iqtisadi inkişaf strategiyasına və beynəlxalq tərəfdaşlığa çevirə bilən dövlətdir. Vaşinqton sammiti də məhz bu strategiyanın ən mühüm siyasi təsdiqlərindən biri kimi tarixdə qalacaq.

Vaşinqtondan başlayan yol hələ davam edir. Qarşıdakı illər bu prosesin nə dərəcədə uğurlu olacağını göstərəcək. Ancaq indidən demək olar ki, bir il əvvəl atılan addım Azərbaycanın müasir diplomatiya tarixində mühüm dönüş nöqtəsi kimi qalacaq. Çünki həmin gün yalnız sülh sənədinin paraflanması baş vermədi. Həmin gün Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinin daha da gücləndiyi, ABŞ-la münasibətlərdə yeni strateji səhifənin açıldığı və Cənubi Qafqazın gələcəyinə dair yeni baxışın formalaşdığı tarix yazıldı.

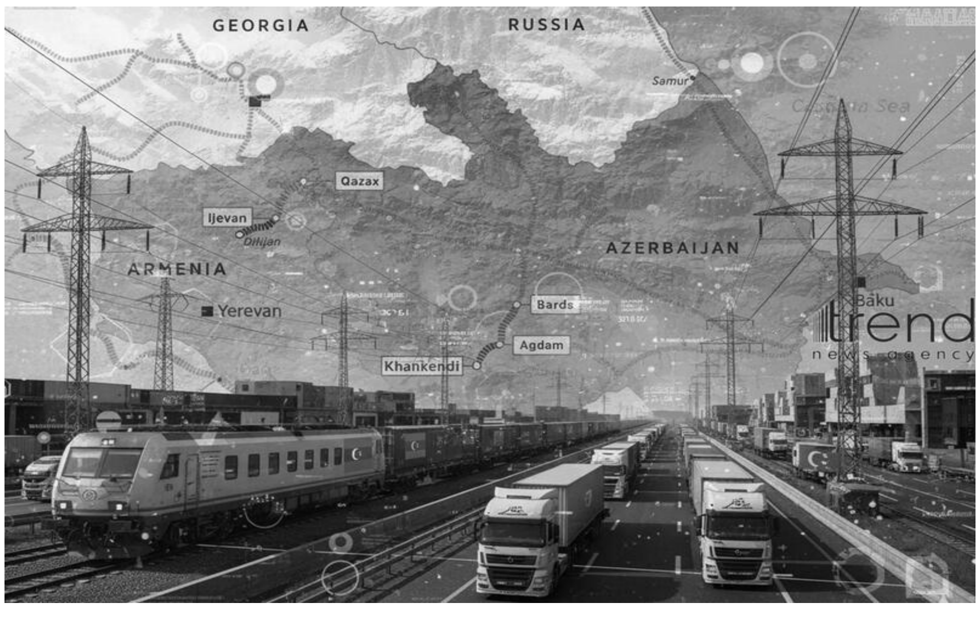

Məkkə müqaviləsi –YENİ ÜÇLÜK

Yeni üçlük regiona yeni dizayn verə biləcəkmi?

Səudiyyə Ərəbistanı, Türkiyə və Pakistan Məkkədə tarixi bir kollektiv müdafiə müqaviləsi imzaladılar. Üç dövlətin liderləri tərəfindən imzalanan Məkkə müqaviləsində onun konsepsiyasının "hər hansı bir təcavüzə qarşı birgə çəkindirməni gücləndirməyə yönəldiyi" və "üç dövlət arasında bütün aspektlərdə müdafiə əməkdaşlığının inkişafını nəzərdə tutduğu" bildirilir.

Lakin müqavilənin ən vacib elementi kollektiv təhlükəsizliyin gücləndirilməsi məsələsi idi. Şimali Atlantika Müqaviləsinin 5-ci maddəsini təkrarlayan bu bənddə yeni ittifaq ölkələrindən birinə edilən hər hansı bir silahlı hücumun hamıya hücum kimi qəbul ediləcəyi nəzərdə tutulur. Yaxın Şərqdə uzun müddətdir İrandan kənara çıxan davam edən silahlı münaqişə kontekstində bu, əvvəlki regional təhlükəsizlik sisteminin köklü şəkildə çökməsini və yeni çəkindirmə qaydalarının ortaya çıxmasını göstərir.

Türkiyə-Səudiyyə Ərəbistanı-Pakistan "üçbucağı"nın yaranmasının təməli 17 sentyabr 2025-ci ildə Pakistan-Səudiyyə Strateji Hərbi Sazişinin imzalanması idi. Sazişlər müdafiə sahəsində əməkdaşlığın inkişafına dair simvolik sənəd kimi təqdim edilmişdi, lakin hətta o zaman da ölkələrin prinsipial olaraq yeni müdafiə oxunun formalaşması üçün institusional təməl qoyduğu və təhlükəsizlikdə yavaş-yavaş özünütəmin etməyə doğru irəlilədiyi aydın idi. ABŞ-İsrail əməliyyatının 28 fevral 2026-cı ildə başlamasından bir neçə gün əvvəl Baş nazir Benyamin Netanyahu ortaya çıxan "üçbucağı" açıq şəkildə "radikal sünni oxu" adlandırdı ki, onun sözlərinə görə, bu, təbiətcə "şiə müqavimət oxu"na - İrana sadiq ölkələr və qruplar klubuna bərabərdir.

Üçlü ittifaqın üzvləri Məkkə Sazişinin sırf müdafiə xarakterli olduğunu və başqa heç bir ölkənin maraqlarına qarşı yönəlmədiyini israr edirlər. Lakin, Yaxın Şərq üçün belə bir kritik dövrdə hərbi-siyasi "üçbucaq"ın formalaşmasının həm İranyönlü "ox"un mövqelərinin itirilməsi, həm də İsrailin bölgədə artan hərbi fəaliyyəti ilə əlaqəli olduğunu təxmin etmək çətin deyil. Qəzza zolağında iki illik hərbi əməliyyat, Livan və Suriyaya qoşun yeritməsi və ABŞ-ın İrana qarşı hərbi zərbələr endirmək üçün lobbiçilik etməsi İsrailin Yaxın Şərq ölkələrinin düşüncəsində regional sabitliyi pozan, qonşularının suverenliyini müxtəlif bəhanələrlə pozan, qonşularının nüfuzunu sarsıdan və ABŞ ilə digər Yaxın Şərq dövlətləri arasında ikitərəfli münasibətlərə kobudcasına müdaxilə edən nəzarətsiz bir oyunçu kimi nüfuzunu daha da möhkəmləndirib.

İranla müharibə fonunda Amerika rəsmiləri dəfələrlə ümidlərini ifadə etdilər ki, münaqişə müsəlman ölkələrini əvvəlcə İsrail ilə ərəb ölkələri arasında diplomatik məsafənin azaldılmasını nəzərdə tutan strateji proqram olan İbrahim Sazişlərində iştirak etməyə sövq edə bilər. Növbəti imza atan tərəf Səudiyyə Ərəbistanı olacaq. Lakin İrandakı müharibədən sonra Yaxın Şərqin blok mənzərəsi öz məntiqinə uyğun olaraq dəyişməyə başladı. ABŞ-ın regional müttəfiqləri Amerika hərbi çətirinin etibarlılığına şübhə etməyə başladılar və Amerika təhlükəsizlik arxitekturasının çəkindirici potensialının həddi olduğunu başa düşdülər. Bu şəraitdə regional ağır çəkili qüvvələr müstəqil çəkindirici sistem qurmağa diqqət yetirməyi seçdilər. Bu, ABŞ-ın təhlükəsizliyin yeganə qarantı statusunun itirilməsi demək olardı və çox güman ki, Yaxın Şərqdəki hərbi mövcudluğuna yenidən baxılmasına səbəb olacaqdı.

VƏLİ

Azərbaycanda tələbələr üçün pulsuz ali təhsil modelinin tətbiqi mümkündürmü?

Gürcüstanda ali təhsilin tam ödənişsiz olması ilə bağlı qərar region ölkələrində də geniş müzakirələrə səbəb olub. Bəs Azərbaycanda da bütün tələbələr üçün pulsuz ali təhsil modelinin tətbiqi mümkündürmü? Məsələ ilə bağlı təhsil eksperti Məzahir Məmmədli SİA-ya açıqlamasında bildirib ki, Gürcüstanda artıq ali təhsilin tam ödənişsiz olması ilə bağlı qərar qəbul edilib:

EKSPERT AÇIQLADI

"Ancaq burada söhbət bütün ali təhsil müəssisələrindən deyil, dövlət ali təhsil müəssisələrindən gedir. Azərbaycanda da buna bənzər bir model artıq tətbiq olunmağa başlayıb. Məsələn, Qarabağ Universitetində dövlət sifarişi əsasında təhsil alan bütün tələbələr ödənişsiz təhsil alırlar. Yəni, Azərbaycanda artıq bu istiqamətdə müəyyən model formalaşıb. Ümid edək ki, yaxın illərdə Azərbaycanda da Gürcüstandakı modelə yaxın, yaxud eyni model əsasında dövlət universitetlərinin fəaliyyəti mümkün olacaq.

Ancaq təəssüf ki, bugünkü reallıq fərqlidir. Hazırda Azərbaycanda tədqiqat universitetləri hələ formalaşmayıb. Düzdür, Azərbaycan universitetləri artıq beynəlxalq reytinqlərdə irəliləyərək orta sıralarda, təxminən 500–600-cü yerlərdə qərarlaşırlar. Lakin Gürcüstan universitetlərinin səviyyəsinə çatmaq üçün hələ də ciddi işlər görülməli və müxtəlif inkişaf proqramları həyata keçirilməlidir. Azərbaycanda publik hüquqi şəxs statusunda fəaliyyət göstərən universitetlər də var və onlar maliyyə baxımından daha müstəqil fəaliyyət göstərirlər. Artıq bir neçə aparıcı universitet publik hüquqi şəxsə çevrilib. Ancaq onların tədqiqat universiteti statusu qazanması üçün hələ uzun müddət və sistemli islahatlar tələb olunur.

Bu istiqamətdə cəhdlər olsa da, hələlik nəzərəçarpacaq nəticələr yoxdur. Buna görə də müəyyən qədər səbirli olmaq lazımdır. Çünki Gürcüstan universitetlərinin əksəriyyəti Avropa universitetləri ilə sıx əməkdaşlıq edir, tələbə mübadiləsi proqramlarında iştirak edir və tədqiqat universiteti kimi inkişaf ediblər. Təəssüf ki, Azərbaycanda bu proses hələ də ləng gedir. Ümid edək ki, universitetlər bu sahədə Gürcüstan təcrübəsini nümunə götürərək inkişaflarını daha da sürətləndirəcəklər".

Arzu Qurbanlı

Valideynlik hüququndan məhrum edilən şəxs aliment ödəməlidirmi?

Valideynlik hüququndan məhrum edilmə ailə hüququ sahəsində tətbiq olunan ən ciddi hüquqi tədbirlərdən biri hesab edilir. Lakin bir çoxlarını maraqlandıran əsas sual budur: valideyn bu statusunu itirdikdən sonra uşağa qarşı maddi öhdəlikləri də aradan qalxırmı, yoxsa aliment ödəməyə davam etməlidir?

Məsələ ilə bağlı vəkil Fuad Məmmədov SİA-ya açıqlamasında bildirib ki, valideynlik hüququndan məhrum edilmə uşağın saxlanılması ilə bağlı öhdəlikləri aradan qaldırmır: "Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 66.2-ci maddəsinə əsasən, valideynlik hüquqlarından məhrum edilmiş şəxslər uşağın saxlanılması vəzifəsindən azad olunmurlar. Valideyn məhkəmənin qərarı ilə hüquqlarından məhrum edilsə belə, bu, onun aliment ödəmək öhdəliyinə təsir göstərmir. Ata və ya ana qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada uşağın saxlanılması üçün aliment ödəməyə davam etməlidir.

Valideynlik hüququndan məhrum edilmiş şəxslər bununla yanaşı, uşaqla qohumluq münasibətlərindən irəli gələn bir sıra hüquqlarını da itirirlər. Belə şəxslər gələcəkdə uşaqlarından maddi təminat tələb edə, uşaqlarla bağlı dövlət müavinətlərini ala, eləcə də qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş güzəşt və imtiyazlardan yararlana bilməzlər. Beləliklə, qanunvericiliyə əsasən, valideynlik hüququndan məhrum edilmə aliment öhdəliyini ləğv etmir. Bu qərar yalnız valideynin uşağa münasibətdə malik olduğu hüquqların məhdudlaşdırılması ilə nəticələnir".

İynə saplamağı öyrənin, qızlar!

Qızlar evin bəzəyidir... Bu kəlam tək ona görə deyilməyib ki, qızlar gözəlliyi, zərifliyi, hər biri bir çiçək olması ilə evləri bəzəyir. Bu kəlam həm də ona görə deyilib ki, qızlarımız gəlin köçdüyü evi səliqə-sahmanı, işi-gücü ilə bəzəyir. Evin hər künc-bucağını zinətləndirir. Bu işlərdən biri də təbii ki, tikiş işidir. Hər qızın ən birinci bacarmalı olduğu işlərdən biri...

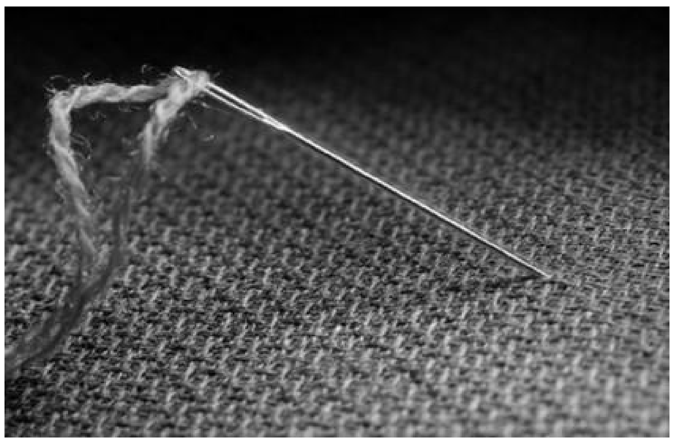

Vaxt var idi ki, ana-nənələrimiz qızlarımıza tikiş işini elə bir səviyyədə öyrədirdi ki, onlar parça üzərinə rəngli saplarla min bir naxış vururdu. Buna işləmə deyilirdi. Qızlar öz əlləri ilə işlədikləri bu işləmələri cehizlərinə qoyur, gəlin köçəndə evlərini onlarla bəzəyirdi. Bu işləmələr tablo kimi divara vurulur, yastıq üzlərini, süfrələri bəzəyirdi. Hər bir qızın qabiliyyəti ilkin olaraq bu işləmələri bacarması ilə müəyyən edilirdi.

Qızlarımıza həm də xalça, kilim, palaz toxumaq öyrədilirdi. Elə ki, qız uşağı bir az böyüdü, nənələrimiz onları oturdurdu hana qarşısına, iplərlə, xalça toxuma alətləri ilə yavaş-yavaş tanış edirdi. Daha sonra xalçanın sadə yerlərini toxutdururdu. Bir azdan isə artıq qızlar eskizə baxmaqla əməlli-başlı xalça toxuyurdu. Vaxt o vaxt olurdu ki, artıq onlar gözəl bir sənət əsəri yaradırdı. Hər kəsin toxuduğu xalça isə yenə də cehizinə daxil edilir və gəlin köçdüyü evin bəzəyinə çevrilirdi.

Elə ki, payız soyuğu, ayazı ilə qapını döydü, qız-gəlinlər başlayırdı corab, şərf, köynək toxumağa. Nənələrimiz qızlara yun əyirməyi, ip düzəltməyi, rəngləməyi öyrədirdi. Qızlarımız var idi ki, necə deyərlər, şagird gəlib ustanı keçmişdi, olmuşdular xalça və gözəl toxumaların əsl ustası. Qardaş-yoldaşlarının, körpələrinin qış geyimləri bu qadınların zərif barmaqlarından ilmə-ilmə keçərək yaranırdı.

Qızlarımız parça biçib tikirdi. Elə paltarlar tikirdilər ki, onu illərin dərzisinin tikdiyindən fərqləndirmək çətin olurdu. Evin pərdəsini, yataq örtüyünü, yorğan-döşək üzlərini də əlləri ilə tikir, evlərinin hər yerini zəhmətlərinin bəhrəsi ilə rövnəqləndirirdilər. Bax, bizim dünənimiz bu qadınlar idi. Bəs bu günümüzdə necə, o qadınları görə bilirikmi?

Sonralar isə...

Sonralar məktəblərimizdə əmək təlimi dərsləri keçirilməyə başlandı. Evlərdə nənəanalarından əl işləri öyrənən qadınlar müəllim kimi bu bacarıqları şagirdlərə öyrətməyə başladılar. Beləliklə, iynə saplamağı, tikiş tikməyi bacarmayan qız olmadı. Məktəblərdə bu işlər o qədər mükəmməl öyrədilirdi ki, sonra ali təhsil almağa potensialı olmayan qızlar dərzilik sənətini seçir, texniki-peşə məktəblərində də təhsillərini davam etdirdikdən sonra dərzi kimi fəaliyyətə başlayırdılar. Uzun illər bu peşə ilə həm qadınları zinətləndirir, həm də ailəsinin çörək pulunu qazanırdılar. Məktəblərdə öyrədilən xalça toxuma işləri ilə gələcək xalçaçı qadınların təməli qoyulurdu. Onların toxuduğu xalçalar nəinki ölkəmizdə, hətta ölkə hüdudlarından kənarda təşkil edilən sərgilərdə sərgilənir, ən gözəl xalça kimi qiymətləndirilirdi. Belə qadınlardan müsahibələr alınır, oçerklər, məqalələr yazılırdı. Onların əməyi bütün qızlara nümunə olaraq göstərilirdi.

Ölkəmiz sovet ittifaqının tərkibində olduğu illərdə İkinci Cahan müharibəsi zamanı beş il ərzində döyüşən əsgər və zabitlər üçün cəbhəyə minlərlə toxunma corab, şərf, əlcək, köynək göndərmişdi. Bax, vaxtilə nənələr, daha sonra isə məktəblər öyrətməsəydi, qız-gəlinlər bunu bacara bilərdimi? Elə bütün bunlara görə də qızlara kiçik yaşlarından tikiş işi öyrədilməlidir. Hər bir qadın dərzi, xalçaçı, toxucu olmasa da, evinin tikiş işlərini görməyi bacarmalıdır. Ən azından iynə saplayıb həyat yoldaşının, övladının köynəyindən qopan düyməni tikməyi bacarmalıdır. Bir düymə, bir sökük üçün dərziyə gedilməyəcək ki...

Tikiş işi də dünəndə qalanlardan oldu

Təəssüflər olsun ki, biz dünəndə çox şeyləri qoyub bu günlərə gəldik. Elə onlardan biri də tikiş işidir ki, bura xalça, digər toxuma işləri də əlavə olunur. Elə bu işlərin hər birinə gedən yol da bir iynə saplamaqdan keçir. Bir iynəni saplamağı öyrənən qız yavaş-yavaş tikiş tikir, sonra əlinə toxumaq üçün alətləri alır.

Lakin müasir texnologiyalar həyatımıza daxil oldu-olmadı, həyatımız büsbütün dəyişdi. Artıq məktəblərimizdə də əmək təlimi dərsləri yetərli şəkildə tədris olunmur. Aşağı siniflərdə buna bənzər bir tədris prosesi var, lakin yuxarı siniflərdə əmək təlimi adlı bir fənn tədris olunmur. Odur ki, ilk bünövrəmizin qoyulduğu məktəbdə övladlarımız əməyin sirlərinə yiyələnə bilmir. Nəticə isə budur ki, oğlanlar evdə bir elektrik lampasını dəyişə bilmir, bunun üçün usta çağırır. Qızlar isə iynə saplayıb bir söküyü tikə bilmir, bunun üçün kilometrlərlə yol qət edib dərziyə yollanır.

Təhsilin müasirləşməsi, yeni metodların tətbiq olunması gözəl bir işdir. Lakin müasirlik o demək deyil ki, sən dünən yaxşı olanları bir kənara atasan. Axı illərlə əmək təlimi dərslərinin gözəl nəticəsinin şahidi olmuşuq. Bu gün məktəblərdə uşaqlara əməyin sirlərinin öyrədilməsinin nəyi pis ola bilərdi ki?..

Hər bir məktəbli sabah bir evin kişisi, qadını olur. Bəli, təhsil alırlar, daha sonra təhsillərini davam etdirib alim, professor da olurlar. Lakin unutmayaq ki, vaxtilə bizim alim kişilər həm də evlərinin ustası olub, kiçik işdən ən böyük işlərədək ustalığı özləri ediblər. Professor qadınlarımız olub ki, paltarlarını özləri tikib geyinib, ailədə hər hansı bir tikiş üçün ömür boyu dərziyə müraciət etməyib. Lakin müasir dövrümüzdə bunların hamısının üzərindən xətt çəkib qoymuşuq bir kənara.

Telefonlar, kompüterlər, internet, sosial şəbəkələr ötən illərin ənənələrini əlimizdən alıb. İndi hər kəs sosial şəbəkələrdə, telekanalların nümayiş etdirdiyi saysız seriallarda ilişib qalıb. Telefonlarda gün ərzində minlərlə xəbərin içərisində gəzişməklə vaxt keçirir. Odur ki, qadınlar artıq əvvəlki kimi yaydan qışa tədarük görmür, hətta elələri var ki, evin gündəlik yeməyini belə bişirmir, kənardan sifariş edir. Kişilər artıq dünənki kişilər kimi deyil. Yalnız işə gedib, evə gəlirlər. Onların nə həyat-baca işləri ilə məşğul olmağa, nə də evdə yaranan kiçik bir problemi həll etməyə həvəsləri var. Beləliklə, yeni bir həyat tərzinə qədəm qoymuşuq. O həyat tərzi ki, ötən illərdən onda əsər-ələmət belə yoxdur.

Bəs bu gedişlə harayadək?..

Həqiqətən də maraqlıdır, bu gedişlə haraya gedirik? Bütövlükdə dəyişən həyatımızın gələcəkdə bizim üçün hansı problemləri yaradacağını heç olmasa, hərdən düşünürükmü?

İndi on qızdan birinin bir iynəni saplaya bilməsi şübhə doğurur. Buna inanmaq o qədər çətindir ki... Ona görə ki, evdə ana özü bacarmadığı işi qızına necə öyrədə bilər?.. Bir də müasir analarda nədənsə öyrətmək qabiliyyəti də əvvəlki ana-nənələrdəki kimi deyil. Ya qızlar öyrənmək istəmir, işdən boyun qaçırır, ya da ana bilmir, bu səbəbdən də öyrətmir. Etiraf edək ki, müasir qızlarda da əvvəlki qızlar kimi öyrənmək həvəsi qalmayıb. Bu həvəsi onlardan bəli, müasir texnologiyalar, sosial şəbəkələr alıb. Daha doğrusu bu texnologiya və sosial şəbəkələr qızlarımızın əlindən vaxtı elə alıb ki, onlar bu işləri öyrənmək barədə əsla düşünmür.

Bəs nəticə? Nəticə ondan ibarətdir ki, dünənimizə bənzəməyən gənc nəsil yetişir. Xalça, toxuma kimi işlərin necə həyata keçirilməsi barədə anlayışı olmayan nəsil yetişir. Biz özümüz bu nəslin bu formada olmasına şərait yaradanlarıq. Elə məktəblərdən əmək təlimi dərsini yığışdıran bizlər deyilikmi? Bu dərslərdə qızlar kollektiv şəkildə-bir-birinin həvəsinə ən azından iynə saplamağı, sökük tikməyi öyrənirdi. Gələcəkdə ailə qurub, gəlin köçəndə isə özü ilə bərabər bacarıqlarını da yeni evinə aparırdı.

Bu məsələ barədə düşünmək lazımdır. Cəmiyyətə tək ali təhsilli olan insan deyil, həm də əməyin nə olduğunu anlayan, kiçik bir işə zəhmət verməyə bacaran insanlar gərəkdir. Bəzi məktəblərdə STEAM sinifləri yaradılıb, burada müasir texnologiyanın sirləri aşılanır, uşaqların yaradıcılıq qabiliyyəti bu dərslər vasitəsilə ortaya çıxarılır. Bu, təbii ki, yuxarı siniflərdə tətbiq olunur. Lakin STEAMaqədər aşağı siniflər əməyin müxtəlif sahələrini əxz etməlidir ki, zamanı gələndə STEAM-ı qavraya bilsinlər.

Biz nə qədər müasir təhsilə yiyələnsək də, unutmayaq, sabah bir evdə-bir ailə içərisində yaşayacağıq və bizim gündəlik həyatımız olacaq ki, hər cür problemlə qarşılaşa bilərik. Bu, bizim üstünlüyümüz, müasirliyimiz olar ki, evimizin də işini bacara bilək. Bir su kranını dəyişmək, nasaz vəziyyətdə olan ütüyə, tozsorana yeni həyat vermək özü bi elmi yaxşı mənimsəməyin nəticəsi deyilmi?

Evin hər hansı tikiş işini qadının özünün həll etməsi necə, bu da bir elmi yaxşı bilməyin nəticəsi deyilmi? Odur ki, birtərəfli yox, hərtərəfli insan olmağa çalışaq. Məhz bu zaman dünənimizlə əlaqəmiz də kəsilməz, həm də gələcəyə əliboş getmiş olmarıq.

Mətanət Məmmədova

Vaşinqtondan Bakıya BAXIŞ – mühüm tərəfdaş və vacib oyunçu...

"Azərbaycan və ABŞ prezidentləri arasındakı son telefon danışığı, habelə ötən ilin bu vaxtı Vaşinqtonda ABŞ Prezidenti Donald Trampın şahidliyi ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında imzalanan Birgə Bəyannamə, ilk növbədə, Azərbaycanın dünya siyasəti üçün önəminin artdığını sübut edir.

Donald Tramp Administrasiyası əla anlayır ki, Azərbaycan bölgədə bütün proseslər üçün kilid ölkədir. Xüsusilə regionda yeni loqistika layihələri və iqtisadi inteqrasiya işində rəsmi Bakının önəmini okeanın o tayında gözəl anlayırlar. Əlbəttə, bütün bu sadaladıqlarım olduqca önəmli faktlardır. Lakin var gücümüzlə çalışmalıyıq ki, bütün proseslərdən öz milli maraqlarımız üçün yararlanaq. Hazırda bölgədə taleyüklü proseslər aparılır. TRIPP layihəsinin işə salınmasına hazırlıq görülür."

Bu fikirləri SİA-ya açıqlamasında jurnalist-araşdırmaçı Mətləb Salahov bildirib. O qeyd edib ki, Ağ Ev təmsilçilərinin daima Azərbaycanı strateji tərəfdaş adlandırmaları müsbət hal sayılsa da, rəsmi İrəvanı Azərbaycanla Sülh Müqaviləsinə qol çəkdirmək üçün tələsdirməməsi, bu istiqamətdə hələ ki, gözə dəyən heç bir addımın atılmaması təəssüf doğurur. "Hazırda bölgədə ABŞ-ın strateji maraqlarına uyğun qitsadi və logistika layihələri reallaşdırılır. ABŞ var gücü ilə çalışır ki, Cənubi Qafqazda möhkəmlənsin, Rusiyanı tamamilə bu bölgədən sıxışdırıb atsın və onun yerini tutsun.

Üstəlik, bütün proseslərdə də udan tərəf rəsmi İrəvandır. Son seçkilərdə Nikol Paşinyanın qələbəsi üçün çalışan ABŞ, indi də Ermənistanın sürətlə dünya bazarlarına inteqrasiyasına və Rusiyadan iqtisadi asılılığının azaldılmasına çalışır. Hətta Avropa Birliyi də erməni məhsullarının Avropa bazarlarına rüsumsuz çıxışı üçün "yaşıl işıq" yandırır. Açıq şəkildə Ermənistanın ayağa qaldırılması, gücləndirilməsi və Rusiyadan asılılığına son qoymaq üçün çalışırlar. Lakin rəsmi İrəvanın Vaşinqtonda üzərinə götürdüyü öhdəlikləri necə yerinə yetirməsi

Mətləb Salahov: "Lakin Paşinyanı Sülh Müqaviləsinə qol çəkdirmək də günün ən aktual məsələsidir"

və Sülh Müqaviləsinə nə vaxt qol çəkəcəyi heç kimi maraqlandırmır".

Afət Tahirqızı

Azərbaycan xanımının qəhrəmanlıq hekayəsi

Azərbaycan qadını tarix boyu gözəl örnək olub. Bunu öz yaddaşında qoruyub-saxlayan tarixi salnamələr deyir. Ağıllı, cəsur sələflərimiz ən çətin məqamlarda belə, ayıq-sayıqlığı, çevikliyi və düzgün qərar qəbul etmək bacarığı ilə hamını heyrətləndiriblər.

Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Azərbaycan qadını tarix boyu öz ağlı, zəkası, namusu, qeyrəti, fədakarlığı, çalışqanlığı, mərdliyi, vətənpərvərliyi və millətinə, torpağına olan hədsiz məhəbbət və gözəlliyi ilə tanınmışdır". Tariximizin ayrı-ayrı dövrlərində yaşayıb fəaliyyət göstərmiş qadınlar müdrikliyi, işgüzarlığı ilə keçmişimizə parlaq səhifələr yazıblar. Ölkəmizin ictimai-siyasi və mədəni həyatında aparıcı qüvvəyə malik olan Azərbaycan qadını cəmiyyətdə böyük nüfuza malik olduğunu əməllərilə təsdiqləyib. "Çoxəsrlik mədəni irsimizin təşəkkülündə misilsiz xidmətlərə malik Azərbaycan qadını dünyaya bəşər mədəniyyəti xəzinəsinin incilərini yaradan görkəmli ədiblər, tarixi şəxsiyyətlər, tanınmış elm və sənət adamları bəxş etmişdir" – deyə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bildirib. Milli varlığımızın ifadəsi olaraq, əxlaqi-mənəvi sərvətlərimizin və mədəni-tarixi dəyərlərimizin, keçmişimizin ən mürəkkəb dövrlərində belə, qorunub-yaşadılması, bilavasitə onun adıyla bağlıdır. Bütün sahələrdə əməyi olan Azərbaycan xanımı dövlətin inkişafında, dövlətçilik ənənələrinin möhkəmlənməsində müstəsna rola malikdir. Qətibə xanım, Sara xatun, Məhinbanu, Xeyransa bəyim, Tuti Bikə və başqaları Azərbaycan qadınının nümunəsidir. Azərbaycan qadınları Şərqin ilk demokratik respublikası olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə seçib-seçilmək hüququ qazanaraq, ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında daha yaxından iştirak etməyə başlamışlar. Sürətlə maariflənən qadınlarımız yüz illərdən bəri formalaşmış milli dəyərlərə sadiq qalmaqla ana dilimizin, mədəniyyətimizin və mənəviyyatımızın ən etibarlı dayağı olmuşlar.

MÜBARİZLİYİ İLƏ DASTAN YARADANLAR

Keçmişimizin unudulmaz səhifələrindəki möhkəm iradəyə malik görkəmli qadın şəxsiyyətlərimizin yüksək ləyaqətinin, ağbirçək analarımızın müdrikliyinin daşıyıcıları kimi, müasir Azərbaycan xanımları öz dərin zəkaları və tükənməz daxili potensialları ilə bu gün də xalqa və cəmiyyətə fədakarcasına xidmət edirlər. Nəciblik, xeyirxahlıq, fədakarlıq, mətinlik, qayğıkeşlik və insanpərvərlik nümunəsi olan qadınlar düşmənlə üz-üzə dayanaraq vətənin çətin zamanında əsgər paltarı geyinərək öz əsgər qardaşlarının yanında olmağı da bacarırlar. "Qadın bəşərə yaraşıq, zinət, insanlığa şərəf, şan-şöhrətdir. Qadın ucalıq, ülvilik məbədidir, ismət, qeyrət, qüdrət rəmzidir", - deyirdi Ulu Öndər Heydər Əliyev. Azərbaycan qadınının tariximizə adını yazdıran əməli, mübariz ruhu, bacarığıdır. Ötən əsrin 90-cı illərində ölkəmizdə baş verən olaylar nəticəsində nə qədər ismətli Azərbaycan qadınının böyüklüyünü gördük. Birinci və İkinci Qarabağ müharibəsində biz bunun bir daha şahidinə çevrildik. Düşmənə təslim olmamaq üçün qar adama çevrilən, qarlı dağlar aşaraq körpəsinin həyatına nöqtə qoyan, öz övladının səsi çıxmasın deyə, ağzını qapayan və ölümlə üz-üzə qoyan namuslu Azərbaycan qadınının vüqarı bizlər üçün nümunə və ucalıq simvoludur. Nə qədər yazsaq da, yenə də bu obrazı yaratmaq da çətinlik çəkirik. Qadın mübarizliyi ilə dastan yaradandır bizim Azərbaycan qadını.

ÜÇ MİN QARDAŞIN TƏK BACISI

Bu gün şəhid qadınlarımızın maraqlı, keşməkeşli həyat yolundan danışacağıq. 3 min şəhid qardaşın bir şəhid bacısı Arəstə Kərim qızı Baxışova. Bir şairin nəzmə çəkdiyi misralar yada düşür.

Üç min çiçək içrə yeganə gülsən,
Arzularla dolu ölməz könülsən.
Düz üç min qardaşa tək bacısan sən,
Düz üç min qardaşa baş tacısan sən.

Hər kəsin ocağında boy atan bir xanım kimi sevildi. Sanki, dünyamıza sülh gətirilməsində bir göyərçin kimi doğulmuşdu. Qanad açıb uçduğu yerlərdə sülh sorağının gətirəcəyinə əmin idi. Vətənim dardadırsa, şəhid olmağa hazıram, - dedi. Dağ döşündə bitəcək bənövşələr, laləl/ər Arəstə kimi şəhidlərimizin torpağa tökülmüş qanı ilə boy atacaq və yetişən hər bir güldə, çiçəkdə onların ətirləri duyulacaq. Bu hər kəsə güc verəcək, bu vətən eşqi gücüdür ki, axacaqdır damarlardan. Bir ailənin övladı, bir millətin övladı oldu. Böyükdən kiçiyə hamı Arəstəni tanıyır. Axı necə də tanımasın 3 min qardaşa bir bacı olanı? Elimizin mərd qızını.

Qarabağda al lalələr bitəndə,
Zirvələri göy dumanda itəndə,
Ətəyində yaşıl yarpaq əsəndə,
Mənzərələr şən nəğmələr ötəndə,
Sorağın gələcək ellərdən sənin.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin çavuşu və hərbi feldşeri, Vətən müharibəsinin şəhidi Arəstə Baxışova. Həyatın ilk zərbəsini kiçik yaşlarında alır. Bəlkə, elə həyat onun mübariz, daha mətin böyüməsi üçün elə ilk günlərdə imtahana çəkir. Arəstə Baxışova 1995–2004-cü illərdə Biləcəri qəsəbəsində yerləşən Şuşa şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbdə təhsil alır. 2004–2008-ci illərdə isə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kollecində "İngilis dili" üzrə təhsil alıb. O, 2018–2019-cu illərdə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Baş Hərbi Hospitalında çalışıb. 2019-cu il iyulun 12-dən isə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Beyləqan rayonunda yerləşən "N" saylı hərbi hissəsində operator vəzifəsində xidmət edirdi. Azərbaycan Ordusunun çavuşu olan hərbi feldşer Arəstə Baxışova 2020-ci il sentyabrın 27-də Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Ermənistan işğalı altında olan ərazilərin azad edilməsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa olunması üçün başlanan Vətən müharibəsi zamanı Füzulinin, Zəngilanın və Qubadlının azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə yaralı hərbçilərə döyüş meydanında tibbi yardım göstərib. Arəstə Baxışova oktyabrın 23-də Qubadlı döyüşləri zamanı şəhid olub. Biləcəri qəsəbəsinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn olunub.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi uğrunda döyüş əməliyyatlarına qatılan və hərbi hissə qarşısında qoyulmuş tapşırıqların icrası zamanı vəzifə borcunu şərəflə yerinə yetirdiyi üçün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 15.12.2020-ci il tarixli Sərəncamına əsasən, Arəstə Baxışova ölümündən sonra "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edildi. Arəstə Baxışova ölümündən sonra 2021-ci il mayın 12-də Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi tərəfindən ingilis tibb bacısı Florens Naytingelin şərəfinə təsis olunan "Florence Nightingale" medalı ilə təltif edildi. Arəstə Baxışovanın Mərdan adında oğlu və Zəhra adında övladları var. Bu gün onlar bizə ondan qalan yadigarlardır. Bu gün onlar belə bir ananın övladları olduqları üçün qürurlanırlar. Oğlu Mərdan Məmmədli anamı çox sevirdim, deyir: "O, bizim qayğımıza qalırdı, ana sevgisi verirdi. Anamın şəhadəti xəbərini qürurla qarşıladıq. Şəhidlər ölmür, onlar hər zaman bizim qəlbimizdə yaşayacaq". Müharibəyə gedəndə övladlarına "Mən işə gedirəm, şənbə günü geri qayıdacağam", - deyib yola düşür. Bu son görüş, son vida olur. Ana və övladın son görüşü.

Dəhşətli olsa da övladların yaşının az olmasına baxmayaraq, vətən yolunda şəhid olmağın nə qədər böyük şərəf olduğunu yaxşı anlayırlar. Anlayırlar ki, şəhidlər ölmür. Bu torpaq var olduqca onlar da yaşayacaq. Onların qanı ilə suvarılıb, bu torpaq. Milyonların sevgisini qazanan yeganə xanım şəhid Arəstə Baxışovanın gənc heykəltəraş Müstəqil Balayev büstünü hazırlayıb. Əlbəttə ki, Arəstə kimi vətənpərvər xanımların yetişməsində qələmi ilə, şəfqətli əlləri ilə vətən darda olanda mən də bir vətənin daşıyam deyərək, cəbhəyə yola düşən xanımların həyat yolu bir dərs olub. O, Gültəkin Əsgərova, Salatın Əsgərova yolunun davamçısı oldu.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Seriallar tərbiyə və davranış modelinə necə təsir edir?

Qloballaşma şəraitində yalnız Azərbaycan deyil, bütün dünya xalqları bir-biri ilə sıx təmas halındadır. Bu təmasın həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri mövcuddur". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında əməkdar jurnalist, sosioloq Mətanət Məmmədova bildirib.

Onun sözlərinə görə, elə ki, milli-mənəvi dəyərlərin arxa planda qalaraq yalnız xarici təsirlər əsasında inkişaf etmək cəmiyyət üçün risk yaradır. Xüsusilə türk seriallarının uzun illərdir Azərbaycan cəmiyyətinə daxil olması nəticəsində bir çox ailə və yeniyetmələrin baxışları, sosial davranışları qismən türk mədəniyyətinin təsiri altında formalaşmışdır:

"Eyni zamanda, "TikTok", "Instagram" və digər sosial şəbəkələr vasitəsilə xarici mədəniyyətlə daimi təmas nəticəsində cəmiyyətin düşüncə və tərbiyə meyilləri xarici təsirlərdən asılı hala gəlir. Televiziya və sosial media audio-vizual məhsullar vasitəsilə insan beyninə birbaşa təsir göstərir və bu, xüsusilə yeniyetmə yaş dövründə onların dünya görüşünün formalaşmasına ciddi təsir edir. Müasir dövrdə sosial media və serialların tərbiyə və davranış modellərinə təsiri nəzərə alınaraq, bəzi ölkələrdə (məsələn, Fransa və ABŞ) uşaqların sosial şəbəkələrdən istifadəsinə yaş məhdudiyyətləri tətbiq edilir. Belə tədbirlər, yeniyetməlik dövründə alınan təsirlərin ömürlük formalaşan davranışlara çevrilməsinin qarşısını almağa xidmət edir. Eyni zamanda, milli kinomuzun zəifliyi və xarici seriallara marağın yüksək olması sosial struktur və ailə dəyərlərinə təsir göstərən bir faktordur. Məsələn, bəzi boşanma hallarında televiziyada yayımlanan xarici serialların təsiri önə çıxır.

Texnologiyanın digər tərəfi, audio-vizual cihazlar və qulaqcıqlar , cəmiyyətin gündəlik davranışına təsir edir. Uşaqların küçədə və ictimai mühitdə qeyri-adi davranışları, qulaqcıqlar vasitəsilə virtual aləmə bağlı olmaları sosial qarşılıqlı əlaqəni zəiflədir və normativ davranış modellərini dəyişdirir. Kompüter və telefonların geniş yayılması uşaqları milli uşaq oyunlarından uzaqlaşdırmış, sosial və fiziki fəaliyyət səviyyəsini azaldaraq sağlamlığa mənfi təsir göstərmişdir.

Buna baxmayaraq, texnologiyanı cəmiyyətin gündəlik həyatından tamamilə aradan qaldırmaq mümkün deyil. Valideyn və dövlət səviyyəsində müəyyən nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi zəruridir. Bu mexanizmlər çərçivəsində xarici seriallar və sosial media platformalarının ödənişli və ya yaş məhdudiyyətli şəkildə təqdim olunması, uşaqların virtual aləmə erkən çıxışının qarşısının alınması tövsiyə olunur. Belə tədbirlər həm milli-mədəni dəyərlərin qorunmasına, həm də iqtisadi imkanların artırılmasına xidmət edəcəkdir.

Qloballaşmanın və texnoloji inkişafın gətirdiyi imkanlar cəmiyyəti zənginləşdirsə də, milli dəyərlərin qorunması və sosial nizamın təmin edilməsi üçün tənzimləmə mexanizmləri vacibdir. Ölkəmizdə sosial şəbəkələr və televiziya məhsullarının nəzarətsiz istifadəsi gələcək nəsillərin tərbiyəsinə, milli kimliyin formalaşmasına və sosial davranış modellərinə mənfi təsir göstərə bilər. Buna görə də yaş məhdudiyyətləri, ödənişli sistemlər və qanunvericilik vasitəsilə yeni nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi zəruridir ki, virtual və real həyat arasında tarazlıq təmin edilsin və cəmiyyətin mədəni dəyərləri qorunsun".

Günay Hacıyeva

Son illərdə, xüsusən də 50 yaşdan kiçik insanlar arasında bağırsaq xərçəngi hallarının artması mütəxəssisləri narahat edir. Tədqiqatçılar hesab edirlər ki, bu artımın səbəblərindən biri bu gün çox yayılmış emal olunmuş qidaların həddindən artıq istehlakı ola bilər. Emal olunmuş qidalar dedikdə, hamımız peçenye, kartof fri, hazır souslar və kolbasa kimi qidaları düşünürük. Lakin siyahı bundan bir az uzundur.

Qorunmaq üçün ən yaxşı üsul etiketləri oxumağı öyrənməkdir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması " istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Emal sənayesi bizə nə verir: xəstəlik, yoxsa seçim?

Məhsulların "tərkib hissələri" bölməsində görsəniz, alarkən iki dəfə düşünməli olduğunuz inqrediyentlər var.

Hürriyet.com.tr yazır ki, Böyük Britaniyada son 30 ildə 50 yaşdan kiçik insanlar arasında bağırsaq xərçəngi halları 50 faiz artıb. Mütəxəssislər bu artımın səbəbini araşdırarkən, həddindən artıq emal olunmuş qidaların istehlakı ən güclü səbəblərdən biri kimi ön plana çıxır.

Keçən il dərc edilmiş hərtərəfli bir araşdırmaya görə; Tez-tez hazır yeməklər, çipslər, emal olunmuş qidalar və səhər yeməyi üçün istehsal olunan şəkərli dənli bitkiləri istehlak edən insanların yoğun bağırsaqda və ya düz bağırsaqda xərçəngə çevrilmə potensialına malik formasiyaların inkişaf riski 45% daha yüksək olduğu aşkar edilib. Bəs gündəlik həyatımızda tez-tez istehlak etdiyimiz məhsullardakı hansı maddələr təhlükə yaradır? Mütəxəssislər qablaşdırılmış məhsulların mürəkkəb tərkib hissələri siyahılarında fərqlənən vacib komponentləri araşdırıblar.

Emulqatorlar son zamanlar qidalanmanın ən böyük düşməninə çevrilib. Dilimlənmiş çörəkdən hazır yeməklərə qədər hər şeydə istifadə edilən emulqatorlar, emal olunmuş qidalarda teksturasını, tutarlılığını və vitrin ömrünü uzatmaq üçün geniş istifadə olunur. Dietoloq Rob Hobsonun sözlərinə görə, tədqiqatların əksəriyyəti xüsusilə iki emulqatora yönəlib: Karboksimetilsellüloza (CNC/E466) və Polisorbat 80 (433).

Karboksimetilsellüloza (CNC/E466): Tez-tez aşağı kalorili desertlərdə və salat souslarında istifadə olunur.

Polisorbat 80 (E433): Çörəkdə, tortlarda, idman içkilərində və bitki mənşəli südlərdə tez-tez rast gəlinir.

Hobson bildirir ki, bu komponentlər bağırsaqdakı faydalı bakteriyaların quruluşunu pozaraq və xroniki iltihabı sürətləndirərək qoruyucu selikli qişaya zərər verir. Eynilə, dondurma və veqan məhsullarında istifadə edilən karragenan (E407) və marqarində olan E471 kodlu yağ turşuları da qoruyucu təbəqəni zəifləden elementlər arasındadır. Professor Dr. Tim Spector bu vəziyyəti belə izah edir: "Bağırsaqdakı incə yağ və suyun təbəqəsi bu emulsifikatorlar sayəsində bir-birinə qarışır. Bu maneənin pozulması bakterial infeksiyalar və uzunmüddətli perspektivdə xərçəng üçün çoxalma zəminini yaradır."

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı "1-ci qrup kanserogenləri" barədə xəbərdarlıq edir. Siyahıda ən yüksək səviyyədə sübuta malik qrup kolbasa, salam və bekon kimi emal olunmuş qırmızı ətlərdə istifadə edilən nitritlər və nitratlardır. Bu qoruyucu maddələr bişirmə və ya həzm zamanı zülallarla reaksiyaya girərək hüceyrə DNT-sinə birbaşa zərər verən N-nitrozo birləşmələri (NOC) əmələ gətirir.

ÜST emal olunmuş ətləri "1-ci qrup kanserogen" kimi təsnif edərək onları tütün və asbestlə eyni risk qrupuna daxil edib. Böyük Britaniyanın Xərçəng Araşdırmaları Mərkəzinin məlumatları göstərir ki, ölkədə bağırsaq xərçənginin 21%-i birbaşa emal olunmuş və ya qırmızı ətin istehlakı ilə bağlıdır. Araşdırmalara görə, gündə cəmi 25 qram emal olunmuş ətin istehlakı xərçəng riskini 20% artırır.

Qida sənayesində ağardıcı vasitə kimi istifadə edilən titan dioksid (E171), genotoksiklik potensialına görə, yəni DNT-yə zərər verə biləcəyi üçün də yoxlama altındadır. Avropa Birliyi 2022-ci ildə E171-in qidada istifadəsini tamamilə qadağan etdi, halbuki bəzi ölkələrdə araşdırmalar davam edir. Qeyd edək ki, bu maddə saqqızların tərkibində də bol-bol istifadə edilir. Heyvan və laboratoriya tədqiqatları bu maddənin bağırsaq divarını keçdiyini və iltihabı artırdığını göstərsə də, onun insanlara dəqiq təsirini qəti şəkildə müəyyən etmək üçün daha çox tədqiqata ehtiyac var.

Bununla belə, mütəxəssislər səbəb-nəticə əlaqələrini dəqiq ayırd etməyin çətin olduğunu qeyd edirlər, çünki pəhriz məhsulları istehlak edən insanların əksəriyyətində artıq çəki və ya metabolik pozğunluqlar var. Bütün mexanizmlər hələ insanlarda 100% sübut olunmasa da, mütəxəssislər gündəlik pəhrizlərdə qablaşdırılmış və uzunmüddətli saxlama müddəti olan qidaları azaltmağı, emal olunmuş ət istehlakını məhdudlaşdırmağı və evdə hazırlanmış, təzə qidalardan istifadəni tövsiyə edirlər.

Lalə Mehralı

Avropa faşizmi hərbi hərəkata çevrilir

Almaniya həyatında cərəyan edən ictimai-siyasi proseslər bu ölkədə 1938-1940-cı illərin ab-havasının yaşandığını deməyə əsas verir. Çünki o zaman da Almaniyada nasizm güclənir və dünyanın yenidən bölüşdürülməsi şüarları əsasında çıxışlar edilirdi. Hitlerin radikal mövqeyini almanların dəstəkləməsi nəticədə nasizmin hakimiyyətə gəlməsinə səbəb oldu.

Eyni proseslər hazırda Almaniyanın bütün sferalarını əhatə edir. Ardıcıl olaraq faşist dərnəkləri yaranır və hitlerçi düşüncəsinə uyğun yeni ideoloqlar meydana çıxır. Ən diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, hakimiyyətdə olan qüvvələr ölkəni bürüyən nasizm hərəkatına göz yumurlar. Bu azmış kimi hər ilə dövlət büdcəsindən faşizm təşkilatlarına ayrılan maliyyə yardımlarının həcmi artırılır. Bu isə nasist təşkilatlarının formalaşmasına və ölkə daxilində güc mərkəzinə çevrilməsinə imkanlar yaradır.

Hazırda Almaniyada bir neçə faşist təşkilatları fəaliyyət göstərir ki, onların da arasında ən təhlükəlisi Almaniyanın AŞPA-dakı nümayəndə heyətinin rəhbəri, "Avropanın xilası" hərəkatının rəhbəri Frank Şiveber və Almaniya üçün Alternativ (AfD) partiyasının həmsədrləri Alis Vaydel (Alice Weidel) və Tino Xrupalla (Tino Chrupalla)dır. Bu hitlerçilər hakimiyyət gələrlərsə, o zaman dünyamızın fəlakətlə üzləşəcəyi şübhəsizdir. Hətta Alis Vaydel açıq şəkildə bəyan edib ki, onlar dünyada nizam-intizam yaratmaq üçün 6 milyonluq polis və 10 milyonluq hərbçi formalaşdıracaqlar. Tino Xrupalla isə Mertz hakimiyyətini zəiflikdə və almanların maraqlarını qoruya bilməməkdə ittiham edib.

Faşistlər yeni mübarizəyə başlamağa hazırlaşırlar

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Almaniyanı bürüyən faşizm hərəkatı bütün Avropaya yayılması ehtimalı var. Daha doğrusu, artıq Almaniya ilə yanaşı, Niderland, Fransa, Polşa kimi ölkələrdə hərbləşdirilmiş faşizm hərəkatları yaranmaqdır. Baş verənlərə isə F.Mertz iqtidarı müdaxilə etmək gücünə malik deyil. Səbəbi də hakimiyyətin qollarında nasistləri daha çox təmsil olması və ölkə daxilində Frank Şiveber, Alis Vaydel, Tino Xrupalla kimi hitlerçilərin nüfuz sahibi olmasıdır. Gözlənilən ondan ibarətdir ki, sentyabrın 6-da keçirilməsi planlaşdırılan bəzi ştat seçkilərində Mertzin partiyası məğlubiyyətə uğrayacaq. Yəni faşistlərin partiyası böyük üstünlüklə qələbə qazanacaqlar. Eynilə İkinci Dünya müharibəsi öncəsi Almaniyada baş vermiş ictimai-siyasi proseslər kimi. O zaman nasist təşkilatları güclənir və hakimiyyətə iddia edirdilər. O dövrdə olduğu kimi, bu gün də nasistlər daha çox bundestaqda yer almağa çalışır və bunun uğrunda mübarizə aparırlar. Əgər 1925-ci il seçkilərində nasistlər parlamentdə cəmi 45 yerə sahib idilərsə, 1930-cu il seçkilərində onlar 18,3 faiz səs toplayaraq 107 yerə, 5 mart 1933-cü ildə keçirilmiş seçkilərdə isə səslərin 43,9 faizini toplayaraq 288 yerə sahib olur və Reyxstaqda hakim partiyaya çevrilir. Adolf Hitler 30 yanvar 1933-cü ildə hakimiyyətə gəldikdən sonra Almaniyada nasistlər xeyli güclənirlər. Hitler ilk günlərdən etibarən ölkədə demokratik azadlıqları ləğv etməyə və siyasi rəqiblərinə qarşı açıq terrora başlayır. Buna haqq qazandırmaq məqsədilə 1933-cü ilin fevralın 27-də Reyxstaqın binasının yandırılması təşkil olunur. Bunun təqsiri kommunistlərin üzərinə atılır və 1933-cü ilin sentyabrında Leypsiqdə qondarma mühakimə prosesi də keçirilir. Fevralın 28-də faşist hökumətinin təklifi əsasında prezident Paul fon Hindenburq "Xalqı və dövləti müdafiə etmək" adlı fövqəladə fərmanla Veymar konstitusiyasının müəyyən etdiyi bütün azadlıqları ləğv edir. Bununla da Almaniyada Nasist partiyası istisna olmaqla bütün siyasi partiyaların fəaliyyəti dayandırılır. 1933-cü ilin martında Hitler federativ dövlətin tərkibinə daxil olan alman torpaqlarının muxtariyyətini ləğv edir. 1934-cü ilin avqustunda prezident Hindenburqun ölümündən sonra bütün hakimiyyət Hitlerin əlində cəmləşir. Hakimiyyəti taç şəkildə ələ keçirdikdən sonra Hitler bütün siyasi, ictimai təşkilatların fəaliyyətini ləğv etdi. Faşizm yeni güc mərkəzi olaraq dünyaya meydan oxumağa başladı. Nəticədə, Hitlerin əmri əsasında İkinci Dünya müharibəsi baş verdi. Bu müharibə zamanı 90 milyona yaxın insan həyatını itirdi. Minlərlə şəhər, kənd və qəsəbə yer üzündən silindi. Hələ də, dünya İkinci Dünya müharibəsinin fəsadlarından xilas ola bilməyib. Bunu isə Almaniya hakimiyyəti, xalqı görmək və anlamaq istəmirlər. Yəni faşistlərin meydana daxil olmasına göz yumurlar.

F.Mertz də göz yumur, vitse-kansler isə etiraz edir

Almaniyanın hakim dairələri, xüsusilə də kansler F.Mertzin nasizmin güclənməsinin qarşısını almaq üçün tədbirlər görməməsi bəzi hakimiyyət nümayəndələri arasında ciddi narazılıqlar yaradır. Xüsusilə də, ölkənin vitse-kansleri Lars Klingbeil nasist təşkilatlarına qarşı sərt tədbirlərin görülməsini və onların fəaliyyətlərinin dayandırılması təklifi ilə çıxış edib. Məhz bu çağırışına görə də, dəfələrlə Frank Şiveberin tərəfdarları tərəfindən təhdidlərlə, təhqir və hədələrlə üzləşib. Ona qarşı fiziki təzyiqlərdə baş verib. Lakin vitse –kansler hələ ki, təzyiqlər qarşısında geri çəkilmir. O Die Zeit qəzetinin son sayında Almaniya üçün Alternativ (AfD) partiyasının qadağan edilməsi üçün əsasların olub-olmadığının "ciddi" şəkildə nəzərdən keçirilməsinə və əgər belədirsə, müvafiq prosedurun başlanmasına çağıran bir məqalə dərc edib: "Bu halda, qadağan sadəcə bir seçim deyil, ölkəmizi qorumaq üçün demokratik bir vəzifə olardı".

Məlumata görə, məqalənin hazırlanmasına "Vətəndaş Hüquqları Cəmiyyəti" qeyri-hökumət təşkilatının AfD-ni konstitusiyaya zidd məqsədlər güdməkdə ittiham edən son ekspert rəyi səbəb olub. Rəyin müəllifləri partiyanı qadağan etmək üçün kifayət qədər dəlil topladıqlarını iddia edirlər.

İ.ƏLİYEV

TƏHLİL

SON SƏHİFƏ
SƏS
11 avqust
2026-cı il

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR AŞAĞIDAKI YAYIM ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Mətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressaİnform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744
7. Bakmətbuat MMC 0502644010

1 nüsxə 1 aylığı 8 AZN

6 aylıq 48 AZN

1 illik 96 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı, təbrik və başsağlıqlarınızı dərc etməyə hazırıq!

Estetik cərrahiyyənin sərhədləri: müalicə, gözəllik və dini baxış

Hazırda estetik əməliyyatlara müraciət edənlərin sırasına həm qadınlar, həm də kişilər daxildir. Mütəxəssislər bildirirlər ki, estetik cərrahiyyənin əsas məqsədi insanın həm fiziki görünüşünü yaxşılaşdırmaq, həm də psixoloji komfortunu artırmaqdır. Bununla yanaşı, tibbi zərurət olmadan həyata keçirilən estetik müdaxilələr etik və dini baxımdan da müzakirə olunan məsələlər sırasındadır. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma apararaq həm tibbi, həm də dini aspektləri araşdırıb.

Ən çox tətbiq olunan estetik əməliyyatlar

Rinoplastika (burun estetikası)

Rinoplastika dünyada ən geniş tətbiq olunan estetik əməliyyatlardan biridir. Əməliyyat həm estetik məqsədlə, həm də tənəffüs pozğunluğu, burun əyriliyi və travma nəticəsində yaranmış problemlərin aradan qaldırılması üçün icra olunur. Əməliyyatdan əvvəl xəstə ətraflı müayinə edilir, burunun yeni forması planlaşdırılır və uyğun anesteziya üsulu seçilir. Orta hesabla 40 dəqiqə davam edən əməliyyatdan sonra xəstə əksər hallarda həmin gün evə buraxılır. İlkin sağalma 7–10 gün ərzində başa çatsa da, burnun tam formalaşması bir neçə ay davam edə bilər.

Süd vəzilərinin estetik əməliyyatları

Süd vəzilərinin böyüdülməsi, kiçildilməsi və dikləşdirilməsi plastik cərrahiyyədə ən çox tətbiq olunan prosedurlar sırasındadır. Böyütmə əməliyyatlarında əsasən silikon implantlardan istifadə edilir. Kiçiltmə əməliyyatı isə həddindən artıq böyük döşlərin yaratdığı bel, boyun və onurğa ağrılarının aradan qaldırılması məqsədilə həyata keçirilir.

Liposaksiya

Liposaksiya bədənin müəyyən nahiyələrində toplanmış piy toxumasının cərrahi üsulla xaric edilməsidir. Ən çox qarın, bel, omba və bud nahiyələrinə tətbiq olunur. Ultrasəs, lazer və klassik liposaksiya kimi müxtəlif üsullar mövcuddur və onların seçimi piy toxumasının xüsusiyyətləri, əməliyyat sahəsi və cərrahın qərarından asılıdır.

Əməliyyatdan sonra xüsusi kompression korsetdən istifadə edilir və tam bərpa üçün bir neçə həftə tələb olunur.

Üz gərmə

Üz gərmə əməliyyatı yaşlanmanın təsirlərini azaltmaq, dəri sallanmasını və dərin qırışları aradan qaldırmaq məqsədi daşıyır. Əməliyyat zamanı üz konturları bərpa edilir, yanaq və boyun nahiyəsində sallanmış toxumalar yenidən formalaşdırılır. Bu müdaxilənin nəticələri uzunmüddətli olsa da, yaşlanma prosesi davam etdiyi üçün müəyyən müddətdən sonra əlavə prosedurlara ehtiyac yarana bilər.

Estetik əməliyyatlara dini yanaşma

İslam hüququnda estetik əməliyyatlara münasibət onların məqsədindən asılı olaraq qiymətləndirilir. Dini mənbələrdə qeyd olunur ki, anadangəlmə qüsurların, travmaların, yanıqların, funksional pozğunluqların və sağlamlığa mənfi təsir göstərən halların aradan qaldırılması müalicə xarakteri daşıdığı üçün caiz hesab edilir.

Bunun əksinə olaraq, tibbi zərurət olmadan yalnız zahiri görünüşü dəyişdirmək məqsədilə edilən müdaxilələr barədə İslam alimləri müxtəlif mövqelər irəli sürsələr də, bir çox dini mənbələrdə bunun uyğun hesab edilmədiyi bildirilir. Bu mövqenin əsaslandırılmasında Qurani-Kərimin Nisa surəsinin 119-cu ayəsinə istinad edilir.

Dini mənbələrdə plastik cərrahiyyə ilə bağlı əsas prinsiplər aşağıdakı kimi göstərilir:

müdaxilə tibbi zərurət əsasında həyata keçirilməlidir;

estetik əməliyyat ilk seçim vasitəsinə çevrilməməlidir;

məqsəd insanın fitri xüsusiyyətlərini səbəbsiz dəyişdirmək olmamalıdır;

müdaxilə aldatma məqsədi daşımamalıdır;

qarşı cinsə bənzəmək niyyəti ilə aparılmamalıdır.

Dünyada estetik əməliyyatların statistikası

Beynəlxalq Estetik Plastik Cərrahiyyə Cəmiyyətinin (ISAPS) 2015-ci il hesabatına əsasən, həmin il dünyada 3,9 milyondan çox üz estetik əməliyyatı həyata keçirilib. Ən çox icra olunan prosedurlar arasında göz qapağı əməliyyatları, rinoplastika, liposaksiya, süd vəzi estetikası və abdominoplastika yer alıb.

Hesabata görə, qeyri-cərrahi estetik prosedurların sayı cərrahi müdaxilələrdən xeyli çox olub və 21 milyondan artıq prosedur qeydə alınıb. Araşdırmalar estetik xidmətlər bazarının hər il artım tendensiyası nümayiş etdirdiyini göstərir.

Estetik əməliyyatların qiymətinə təsir edən amillər

Plastik cərrahiyyənin dəyəri bir sıra amillərdən asılı olaraq dəyişir. Bunlara cərrahın peşəkarlığı, əməliyyatın mürəkkəbliyi, istifadə olunan materialların keyfiyyəti, xəstəxanada qalma müddəti, əməliyyatdan sonrakı müşahidə və reabilitasiya xidmətləri daxildir.

2017-ci ildə Azərbaycanda rinoplastika əməliyyatlarının qiyməti yerli mütəxəssislər tərəfindən təxminən 1100–2000 manat, xarici mütəxəssislər tərəfindən isə 1800–3000 manat arasında dəyişirdi. Türkiyədə isə klinikalar qiymətləri açıq şəkildə təqdim etməsələr də, müxtəlif araşdırmalara əsasən estetik rinoplastikanın dəyəri təxminən 3000–12000 türk lirəsi arasında olub. Qeyd edilməlidir ki, qiymətlər zamanla dəyişdiyindən hazırda klinikalar və ölkələr üzrə fərqli tariflər tətbiq edilir.

Ayşən Vəli

ARAŞDIRMA

"Liverpul" futbolçu üçün ən azı 150 milyon avro ödəyəcək

"Liverpul" PSJ-nin vingeri Bredli Barcola ilə şəxsi müqavilənin şərtlərini razılaşdırıb. QOL.az xəbər verir ki, bu barədə insayder Fabritsio Romano məlumat yayıb. Hazırda klublar transferin məbləği ilə bağlı birbaşa danışıqlar aparır. PSJ-nin transferi üçün 150 milyon avrodan çox vəsait tələb etdiyi bu futbolçu üçün tələbinin hələ də yüksək olduğu bildirilir.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri, Üzeyir Hacıbəyli küçəsi, 66.
Şəhadətnamə:№ 022492
sesmediaqrup@gmail.com
sesqazeti@gmail.com

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR

Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet həftədə iki dəfə nəşr olunur
Tiraj: 2000